

Program för förnyelse av

Badhusparken

med 'Runudden'

Diariennr. 1607-2004
Projektnr. 16042

Antagen 2007-09-26
Miljö- och samhällsnämnden

Innehåll

	Sida
Sammanfattning	1
Inledning	3
Grönstrukturen i centrala Östersund	3
Historisk tillbakablick	3
Stadsparkernas framväxt och betydelse	3
Badhusparkens historia	4
Badhusparken idag	7
Styrkor och brister i parken idag	9
Visioner och utvecklingsmöjligheter	10
Välskött stadspark	10
Utvidga parken	10
Kopplingen till Frösön – Runudden	10
Riktlinjer för Badhusparkens framtida delomåden samt Runudden	11
Finpark	11
Aktivitetsparken	12
Hamnen, sjötorget och piren	13
Runudden	13
Bilagor	
Situationsplan, nuläge	Bil.1
Bilder, nuläge	Bil.2
Växtinventering	Bil.3
Badhusparkens utvecklingsområden	Bil.4
Historiska bilder	Bil.5

Sammanfattning

På uppdrag av Miljö- och samhällsnämnden har ett program med riktlinjer inför framtida förnyelse och utveckling av Badhusparken med anslutande ytor tagits fram.

Centrala Östersund är parkfattigt och befintliga grönytor bör vårdas väl. Badhusparken ligger i anslutning till centrum nere vid Storsjön. Parken ingår i den värdefulla grönstruktur som nästan obruten sträcker sig från Lugnvik till Odensala/Torvalla. Den är också en länk som sammanbinder grönområdena längs Frösöns strand. Badhusparken anlades i början av 1900-talet och antog funktionen av Östersunds stadspark. Under denna tid anlades många parker runt om i Europa som motvikt till den allt mer hårdexploaterade staden och det ökande vetenskapliga intresset för människors hälsa och behov av friska miljöer. Men parkerna tillkom också i rask takt till följd av industrialismens nya sociala struktur med en ”borgarklass” som önskade offentliga platser för rekreation och representation.

År 1908 kunde Badhusparken erbjuda en trivsamt parkmiljö med grusgångar, gräsmattor, planteringar samt en musikpaviljong och fontän. Befintlig cafébyggnad och scen uppfördes 1958 och befintlig fontän tillkom året efter. Både café- och scen har modifierats en del sedan dess.

Badhusparken används flitigt idag, sommar som vintertid och slitaget är stort. Trädbeståndet är från början av 1900-talet och behöver förnyas inom en snar framtid. Under 1990-talet genomfördes stora nedskärningar inom parkverksamheten vilket även påverkat Badhusparken negativt. Idag är underhållsbehovet på byggnader och planteringar stort. Parken har förlorat en del av sin forna glans.

Badhusparken har många styrkor som bör tas tillvara och utvecklas vidare, men också brister som skulle behöva åtgärdas. Programmets visioner är att återskapa en välskött stadspark med möjlighet till utvidgning norrut. Möjligheten finns då att skapa en ännu attraktivare och innehållsrikare parkmiljö. Det vore även önskvärt att förstärka kopplingen till grönområdena på Frösön. På detta sätt skulle Badhusparken kunna innehålla såväl finpark, aktivitetspark liksom ingå i ett integrerat promenadstråk tillsammans med hamnområdet. Parkkaraktären skulle fortsätta över till Frösösidan via gångbron och införliva ”Runudden” med parkområdet.

Inledning

För att bibehålla och öka attraktionsvärdet hos parker behövs långsiktiga program för parkernas förnyelse och utveckling. Samhällsbyggnadsförvaltningen fick 2004-08-25 i uppdrag att ta fram ett program för förnyelse och utveckling av några parker, däribland Badhusparken.

Badhusparken används flitigt både till vardag och vid festliga arrangemang. Befintliga ytor nyttjas idag maximalt och slitaget är stort. Flera års hårda nedskärningar inom parkverksamheten under 1990-talet har också medfört ett sämre underhåll och skötsel samt att utsmyckningar som till exempel en sjöfontän och blomsterplanteringar försvunnit. Badhusparken är i stort behov av renovering idag. Det vore önskvärt att i samband med en upprustning även återskapa den attraktiva stadspark den en gång var och kanske också utöka utbudet av aktiviteter i parken genom att utvidga parken längs med Storsjöns strand.

Detta program har tagit fram riktlinjer inför framtida förnyelse och utveckling av Badhusparken och anslutande ytor. Dokumentet inleds med en kort översikt över grönstrukturen i centrum. Därefter kommer en historisk tillbakablick som ska ge läsaren en bild av parkens historia, sammanhang och betydelse i staden. Vidare följer en beskrivning av parken idag med dess styrkor och brister. Avslutningsvis framläggs riktlinjer för hur parken och intilliggande områden ska utvecklas.

Grönstrukturen i centrum

Centrala Östersund är parkfattigt, men stadens närhet till vattnet är en stor tillgång. Befintliga grönytor vid stranden bör tas tillvara och utvecklas för att så många som möjligt ska kunna nyttja och njuta av miljön. Badhusparken är redan idag en uppskattad och välutnyttjad park, men den är i behov av upprustning om den även i framtiden ska vara en pärla, till glädje för kommuninvånare, länsbor och tillresande.

Badhusparken ingår i den grönstruktur som nästan obruten sträcker sig från Lugnvik till Odensala/Torvalla, men parken är också en länk som sammanbinder grönstråken längs stranden på Frösön. Dessa grönområden är viktiga gröna korridorer för växter och djur i staden, men naturligtvis även mycket värdefulla för människor att vistas i. Parkmarken både på Östersunds och Frösöns strand kan utvecklas och bli en fantastisk tillgång för rekreation och social samvaro, bara ett stenkast från centrum.

Historisk tillbakablick

Stadsparkernas framväxt och betydelse

Under 1800-talet anlades många esplanader och parker runt om i Europa, både som motvikt till den allt mer hårdexploaterade staden och det ökande vetenskapliga intresset för människors hälsa, men också som en följd av industrialismens nya sociala struktur med en "borgarklass". Deras ökande välfärd medförde ett växande krav på rekreation och gemensamma samlingsplatser i det offentliga rummet. Anläggningarna var till en början enkla med gräs och trädplanteringar - med möjlighet till hälsosamt flanerande - men utvecklades snart till blomstrande parker och samlingsplatser. Stadsparkerna utformades med slingrande grusgångar, välskötta gräsmattor, fontäner och blomsterplanteringar i nationalromantisk stil. Snart etablerades även caféer, så kallade schweizerier, samt musikpaviljonger m.m. På många platser i Sverige anlades parkanläggningar i anslutning till befintliga eller nybyggda badhus.

Kall- och varmbadhus fanns runt om i Svenska städer från mitten av 1800-talet och en bit in på 1900-talet.

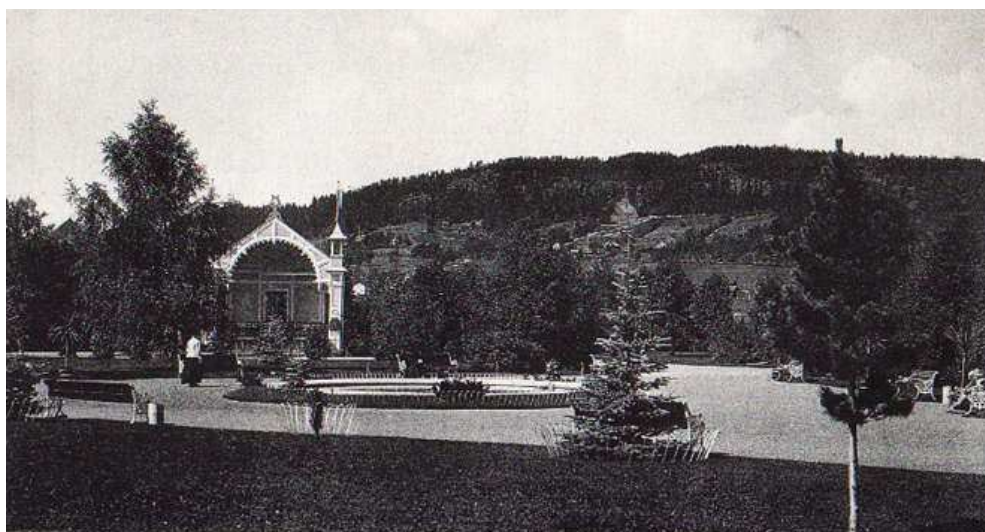
Badhusparkens historia

Badhusparken växte fram kring badhuset vid Storsjöns strand nedanför Stortorget. Stadens äldsta tvätt- och badhus låg fram till 1860-talet således vid Sjötorget. När badhuset revs uppfördes ett nytt på samma plats, men i samband med att järnvägen sträcktes norrut revs också det. Ett aktiebolag påbörjade år 1881 byggandet av ett kall- och varmbadhus på pålar ute i vattnet. Det blev dock inte lönsamt och stod inte helt färdigt förrän i slutet av 1880-talet. Det som nu är park var då bara gräsmatta med små rännar vid vattnet. Stranden fylldes successivt ut mot badhuset och en udde växte fram. År 1889 hade badhusudden blivit så stor som Badhusparken är idag. År 1897 invigdes Oscarsbron som förband Östersund och parken med Frösön.

Under år 1902 påbörjades arbetet med att skapa en park på udden. Parken planerades och utformades med många grusgångar, gräsmattor och planteringar. Under år 1903 byggdes en musikpaviljong som blev mycket omtyckt och 1908 uppfördes en fontän. Östersund hade fått en stadspark. Befintliga popplar på södra terrassen planterades vid denna tid. Troligen planterades stora exemplar som formklippes regelbundet.

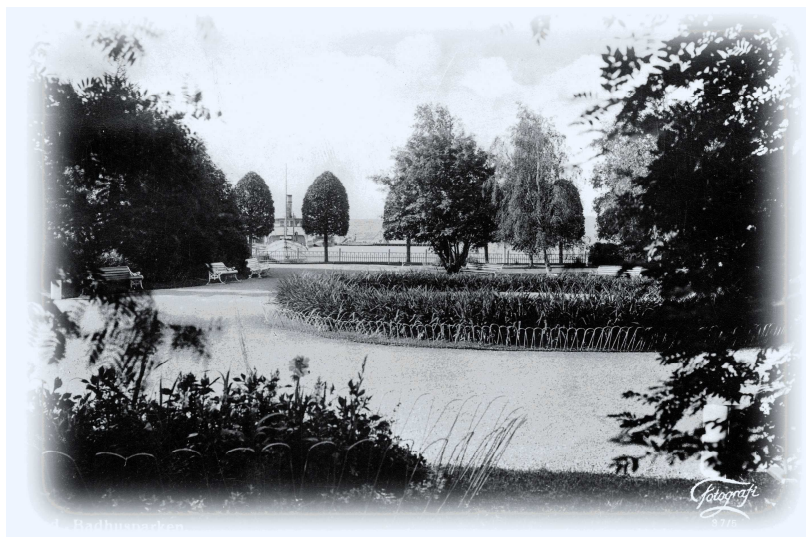

Badhusparken 1908 (Ösd. kommuns bildarkiv)

Musikpaviljongen och fontänen i Badhusparken, tagen ett antal år efter bilden ovan (Ösd. kommun bildarkiv)

År 1915 togs beslut om att en plan för hela parken skulle upprättas, men arbetet verkar aldrig ha fullföljts. De kartor som finns visar i princip samma park 1914 som 1945. De små ändringar som tycks ha genomförts, i form av minskade gräsytor, gjordes före 1920.

Fontänen och planteringen med de formklippta popplar i bakgrunden - som idag står ovan solterrassen (foto:vykort Ösd kommunarkiv)

I juli 1921 donerade en kommitté statyn "Far och son" till Östersund stad. Den placerades i Fågelviken. Idag står statyn längst ut på udden i slutet av solterrassen.

Statyn Far och son med planteringar 1923 (Östersunds kommuns bildarkiv)

År 1920 önskade stadsfullmäktige få se nya anläggningar norr om Oscarsbron, vilket dock inte skedde. År 1930 fanns fortfarande inga planer för området norr om Oscarsbron. (Oscarsbron revs och en ny betongbro byggdes 1936). Önskemål och idéer fanns om att göra i ordning marken norr om Badhusparken som strandpromenad. Upptagsplatsen för sand som fanns där borde flyttas längre norrut och det vedupplag som fanns borde avhysas från platsen för all framtid. En sådan strandpromenad skulle kräva en ny infartsväg för transporter strax norr om arkivhuset och för att fylla upp marken diskuterades att sopor skulle kunna tippas i området. År 1931 fick stadsträdgårdsmästaren i uppdrag att göra ritningar. Sedan verkar det

inte ha hänt så mycket. År 1941 elektrifierades järnvägen och dåvarande poppelallé längs Strandvägen ("Esplanaden") samt en björkrad i parken norr om Samuel Permangatan vid järnvägsstaketet högs ned. I samband med detta bad stadsträdgårdsmästaren om att få påminna Drätselkammaren om att det vore lämpligt att området norr om bron blev ordnat.

Badhuset revs 1938 och parken utvidgades åt väster och den nuvarande trappan ned mot vattnet byggdes. Udden där badhuset stått besåddes med gräsfrö i väntan på framtida planer.

År 1949 lade stadsträdgårdsmästaren fram ett förslag till ändringar i parken, vilka godkändes av Drätselkammaren, och parkens första lekyta anlades med en gunga och en rutschkana. Samma år föreslog Turistföreningen att ett café snarast borde byggas.

År 1956 togs så ett förslag fram med ny musikpaviljong och servering i parkens nordvästra del, samt en solterrass med gradänger av kalksten mot söder, som stöd för den då lutande poppelallén. Arkitekten Sture Frölén ritade paviljongen och fick också i uppdrag att rita caféhuset. Gradängerna blev för dyra för att byggas. I stället togs 1957 beslut om att bygga en enklare solterrass med glacismur - som den ser ut idag. Samma höst revs befintliga musikpaviljongen (från 1903?) och Fröléns situationsplan för nybyggnationerna blev godkänd.

År 1958 gick uppdraget att uppföra de nya byggnaderna - s.k. konditori, toalett samt musikpaviljong - till Jämtlandsbyggen AB. I serveringsområdet lades grusasfalt och konditor Nystedts förslag om att planerade byggnader för vindskydd skulle byggas fick bifall. Ytterligare fyra serveringspaviljonger uppfördes således och parken fick ny belysning. Ett förslag om att införa nattvakt i parken avslogs trots viss skadegörelse bl.a. kring den nya cafébyggnaden.

Blomsterplanteringar framför café och serveringspaviljong, omkring år 1960 (Ösd. bildarkiv)

Under 1959 fick Föreningen Gamla Östersund tillstånd att installera en ny fontän i parken. Den gamla fontänen togs bort och ersattes med gräsmatta. År 1960 placerades också tillfälligt en belyst, flytande fontän söder om parken. En flytande fontän har även varit placerad mellan Frösöbron och gångbron under 1990-talet. Denna togs bort 1999 av ekonomiska skäl.

Mer omfattande förändringar i parken skedde 1972 då gångbron mot Frösön byggdes och hela parkens system av gångvägar ritades om. En minigolfbana anlades och under slutet av 1970-talet flyttades lekplatsen till sitt nuvarande läge.

Inför jubileumsåret 1986 skedde en upprustning av parkens anläggningar. En av de fyra serveringspaviljongerna revs och ett trädäck och pergola uppfördes mellan dessa och cafébyggnaden. (nuvarande utformning). En del nya planteringar gjordes runt caféet och scenen. En dansbana planerades också. Konstruktionsritningar till en ny dansbana finns från 1989. I mitten av 1990-talet stod dansbanan i anslutning till scenens vänstra sida (sett från publiken). Den revs våren 2007 på grund av dess dåliga skick och ringa utnyttjande. Under början av 1990-talet byggdes scenen om till nuvarande utseende med tillhörande personalutrymme. Denna stod färdigt i maj 1992. Under 2000 renoverades caféet och vinterbonades delvis.

Badhusparkens scen 2007 (foto N. Lindsjö)

Under slutet av 1980-talet inleddes även mer riktad vinterverksamhet i parken. En isslinga, grillplats med ved samt en uppvärmd skolåda anordnades. Denna kompletterades senare med en isbana framför scenen. Vintersäsongen 1996-1997 utvecklades vinterkonceptet i Badhusparken ytterligare i och med Vinterstadsprojektets start.

Under 1990-talet genomfördes stora nedskärningar inom parkverksamheten då budgeten nästan halverades på 10 år. Detta medförde att underhåll minskade även i Badhusparken. Underhållsbehovet på byggnader och trädbestånd är stort idag. Även kvalitén på gräsytor och planteringar är bristande. Parken har därmed förlorat en del av sin forna glans.

Badhusparken idag

Badhusparken är en lummig park centralt belägen i en annars parkfattig stadskärna. Parken avgränsas i söder av Sjötorget och hamnen, norrut av Frösöbron och ett öppet område med gräsytor (den gamla snötippen). I öster avgränsas parken från staden av järnväg och Strandgatan. Storsjön omsluter parken på tre sidor och är ett viktigt inslag både sommar och vintertid.

Den centrala delen av Badhusparken fungerar som en yta för publika arrangemang med café, scen och dansbana. Grusytan framför scenen är flexibel och används för olika arrangemang sommartid och som isbana vintertid. Områdena runt om inbjuder till lugnare aktiviteter som promenad och vila. I parken finns också minigolfbanor och en välbesökt lekplats för barnen.

Under sommaren finns återkommande arrangemang i parken. Under ”Storsjöran”, en av Sveriges största musikfestivaler, är scenen i Badhusparken välanvänd. Även området norr om Frösöbron används under festivalen och då för tivoli och camping.

Växtmaterialet i parken består mestadels av gamla träd och buskar av olika sorter. Parken kantas av björkar som följer hela norra stranden. En pampig poppelrad leder blickarna ut mot Storsjön och statyn ”Far och son”. På södra sidan parken finns en 50 meter lång solterrass och längs västra sidan en stentrappa. Sammanhållande grupper av buskar bildar bakgrund till mer öppna gräsytor för besökaren att nyttja.

Badhusparkens udde med minigolfbana och statyn ”Far och son” 2007 (Foto N.Lindsjö)

På vintern breder parken ut sig utanför sina sommartida ramar och sträcker sig ut över Storsjöns is. Det är då dess funktion som koppling mellan stad och sjö är extra tydlig. Det finns möjlighet att åka skridskor, skidor, pulka m.m. Besökare avnjuter medhavd eller köpt fika i vårsolen.

Vårdag vid Solbänken 2005 (foto jan Asplund)

Badhusparken är också en viktig knutpunkt. Den enda gång- och cykelvägen mellan Frösön och Östersund går igenom parken. Gång- och cykelbron från Frösön ansluter i parkens västra del och stråket fortsätter genom parken och upp mot Stortorget. En stor mängd människor rör sig varje dag längs detta stråk. En annan gång- och cykelväg leder från norr till söder, från Lungvik in till staden.

Styrkor och brister i parken idag

Badhusparken är ett självklart mål för stadens invånare och besökare. Parken används av gammal som ung, sommar som vintertid. Parken har många styrkor, men skulle kunna utvecklas ytterligare för att bli Östersunds självklara stadspark.

Nedan följer några punkter som sammanfattar *Badhusparkens styrka* och som bör tas tillvara och utvecklas vidare:

- Sjönära läge
- Många skilda funktioner som passar alla året runt
- Bra rumsliga funktioner
- Centralt belägen
- Gott om sittplatser
- Lugn atmosfär
- Flitigt använd
- Mötesplats
- Café

Badhusparkens café med fontän (foto: N. Lindsjö)

Parkens läge vid vattnet är en stor tillgång. Höstdag i parken (foto J. Eriksson)

Några *brister* i Badhusparken som bör åtgärdas eller minimeras:

- Homogent och överårigt träd- och buskbestånd
- Trafikbuller i vissa delar av parken
- Brist på blomprakt
- Odefinierade grus och gräsytor med otydliga gränser
- Barriärskapande järnväg mot staden
- Vindutsatt i vissa delar
- Belysning av olika kvalitet

Gränser mellan gräs och grus har suddats ut. Ytorna är slitna. Träd- och buskbeståndet är gammalt och behöver förnyas. Entrén till parken är diffus. Mer grönska och blomprakt vore inbjudande och skulle höja upplevelsevärdet. (foto J.Eriksson)

Visioner och utvecklingsmöjligheter

1. Välskött stadspark

Badhusparkens status som stadspark ska återupprättas. Den ska vara en park för alla åldrar och under alla årstider. Det skall finnas plats för avkoppling som samvaro. Parken underhålls väl.

2. Utvidga parken

Det finns fina möjligheter att utvidga parken både norrut och söderut. Vid en förlängning av parken norrut kan ytor skapas för mer platskrävande aktiviteter såsom bollsporter/lek och andra evenemang. Detta skulle ge parken en ännu större attraktionskraft och nå fler målgrupper. Den öppna gräsmarken norr om Badhusparken skulle få en identitet, något den saknar idag. Sjötorget och hamnen söder om Badhusparken har redan idag en stark koppling till parken vilken kan förtydligas ytterligare.

3. Kopplingar till Frösön – Runudden

Parkkaraktären bör förstärkas på Frösösidan så att parkytorna på vardera sidan av gångbron knyts samman. Parkytan på Frösön är idag inte särskilt välplanerad. En översyn bör därför göras av dessa grönytor och kopplingen mot Frösö båthamn och Vallsundsbron. Området skulle kunna kallas Runudden, eftersom Runstenen en gång stått vid landfästet på denna sida, omgiven av planteringar.

Riktlinjer för Badhusparkens framtida delområden samt Runudden

För områdesindelning se bilaga 4.

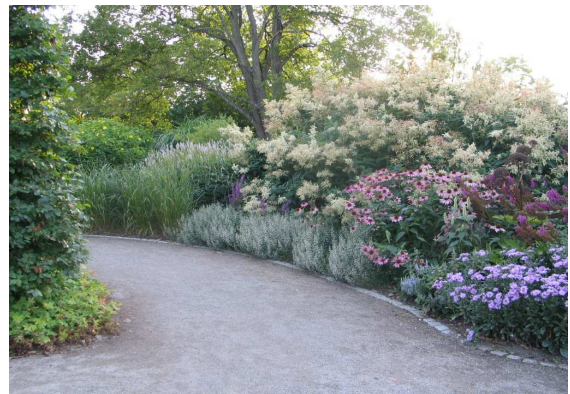
Finpark (befintlig park)

Karaktär:

Finparken ska ståta med grönskande välklippta gräsmattor, solitärträd, alléer, perenner, blomsterplanteringar och utsmyckningar. Sekelskiftesstilen bibehålls och förstärks. Finparken ska ha en trivsamt, trygg karaktär med festlig belysning för olika årstider.

*Badhusparken: Yta mot grusyta vid scenen lämpad för praktplantering med perenner.
(foto J. Eriksson)*

Perennplantering i Drömparken, Enköping (foto N.Lindsjö)

Verksamhet:

Finparken ska vara en naturlig mötesplats för människor sommar- som vintertid. Minigolfbanan har en given plats i denna del av parken liksom scenen med möjlighet till olika arrangemang som festivaler, teater m.m. Parken ska vara en lugn och bilfri zon.

För att återknyta till Badhusparkens historia med badverksamhet samt till koppling till vattnet kan en träkaj och badbryggor byggas för sol och bad. Gräsytorna närmast Frösöbron är lämpliga för bland annat solbad och picknick. Buskarna hålls ihop i grupper, som inte ligger alltför nära gång- och cykelvägar ur trygghetssynpunkt. De bidrar ändå till att gynna fågellivet. Exempel på aktiviteter i denna del av parken:

- Bad, solbad
- Spontana möten
- Café
- Uppträdande, sång och musik, utställningar och fest
- Lekplats, handikappvänlig
- Lugnare aktiviteter såsom t.ex. minigolf
- Picknick

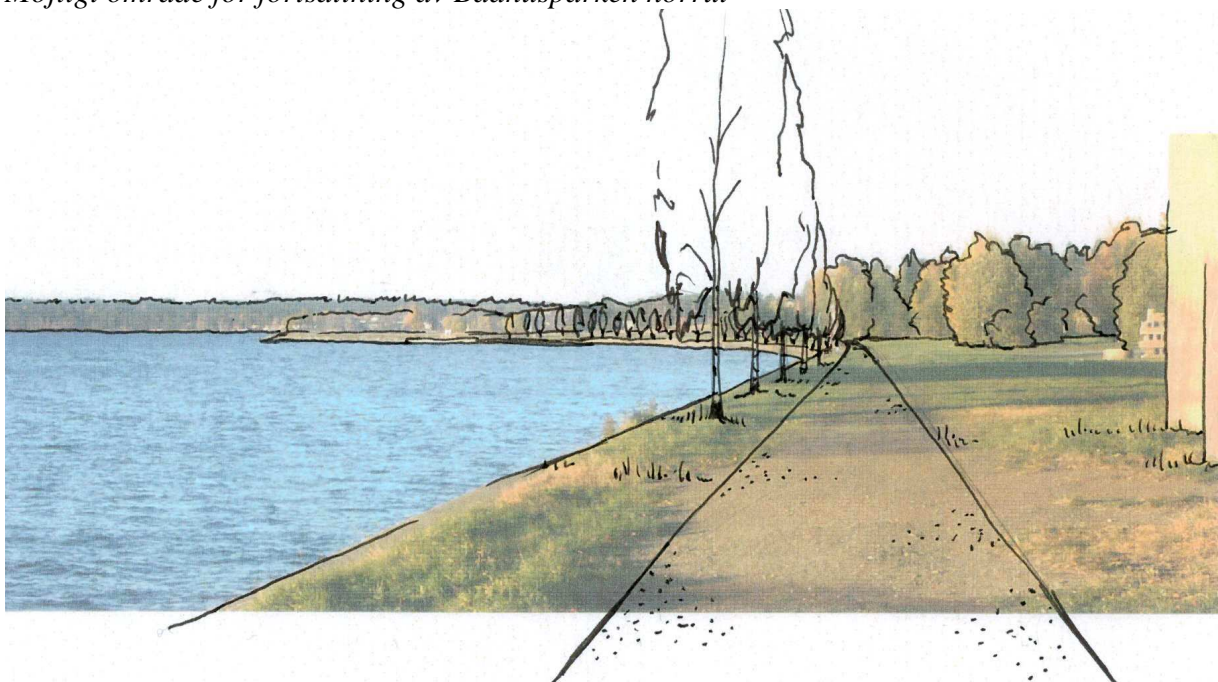
Aktivitetsparken

Karaktär:

Detta ska vara en frilufts-/aktivitetspark med gångstråk, sittplatser och generösa öppna gräs- och grusytor som inbjuder till såväl spontana som arrangerade sport-, kultur- och upplevelseaktiviteter. Ett promenadstråk med trädridå längs stranden ska binda ihop Badhusparkens finpark med norra delen av staden samt med Jamtli och Lugnvik. Dungar avgränsar aktivitetsytorna. Här ska finnas plats för aktiviteter som bollspel och sporter som kräver stora, öppna ytor.

Möjligt område för fortsättning av Badhusparken norrut

Samma område men med ordnad grusgång och en björkrad som håller ihop strandlinje och park.

Verksamhet:

Här ska finnas utrymme för spontana som arrangerade sport-, kultur- och upplevelseaktiviteter Exempel på aktiviteter:

- Promenad – hundrastning
- Solbad
- Sport och spel (skateboard, fotboll, brännboll, beach-football, volleyboll, boule, fiske m.m.)

- Tillfälliga marknader och platskrävande arrangemang t.ex. tivoli, tillfällig camping
- Kulturarrangemang (konserter, Storsjöyran)
- Andra publika arrangemang

Hamnen, sjötorget och piren

Hamnområdet är under ombyggnad i samma anda som nedan angivna punkter.

Karaktär:

Detta område har en hamnkaraktär med båtliv, matservering och flanerande. Hamnpiren bidrar med en grön sitt- och mötesplats. Gångtytor dras närmast kajen, cyklister rör sig mellan dessa och parkeringen närmast järnvägen. Det skall vara trivamt att vistas här som gående eller cyklist. Vintertid är hamnen den självklara entrén till isen.

Verksamheter:

- Teknikhistoria: Jämtkrafts gamla byggnad, hamnen och platsens flyghistoria
- Småskaligt hantverk/utställningar
- Båtverksamhet
- Restauranger
- Flanerande
- Vintervägar ut på isen

Hamnområdet innan ombyggnad 2007. Promenad stråk från Badhusparkens förlängs ända ut på piren (foto J. Eriksson)

Runudden

Karaktär:

Området ska få en tydligare parkkaraktär, en förlängning av Badhusparken, där människor vill stanna upp och vistas. Här ska finnas både blomprakt och öppna ytor för solbad med en vacker vy över Östersund. Parken kommer att bli en välbehövlig oas i det annars parkfattiga Hornsbergsområdet. Den historiska kopplingen till runstenen, som stått i området, ska uppmärksammas.

Verksamheter:

- Park med historisk koppling till runstenen.
- Plats för promenad, solbad och picknick
- Mötesplats

Delar av Runudden med de karaktäristiska björkraderna (foto Johanna Eriksson)

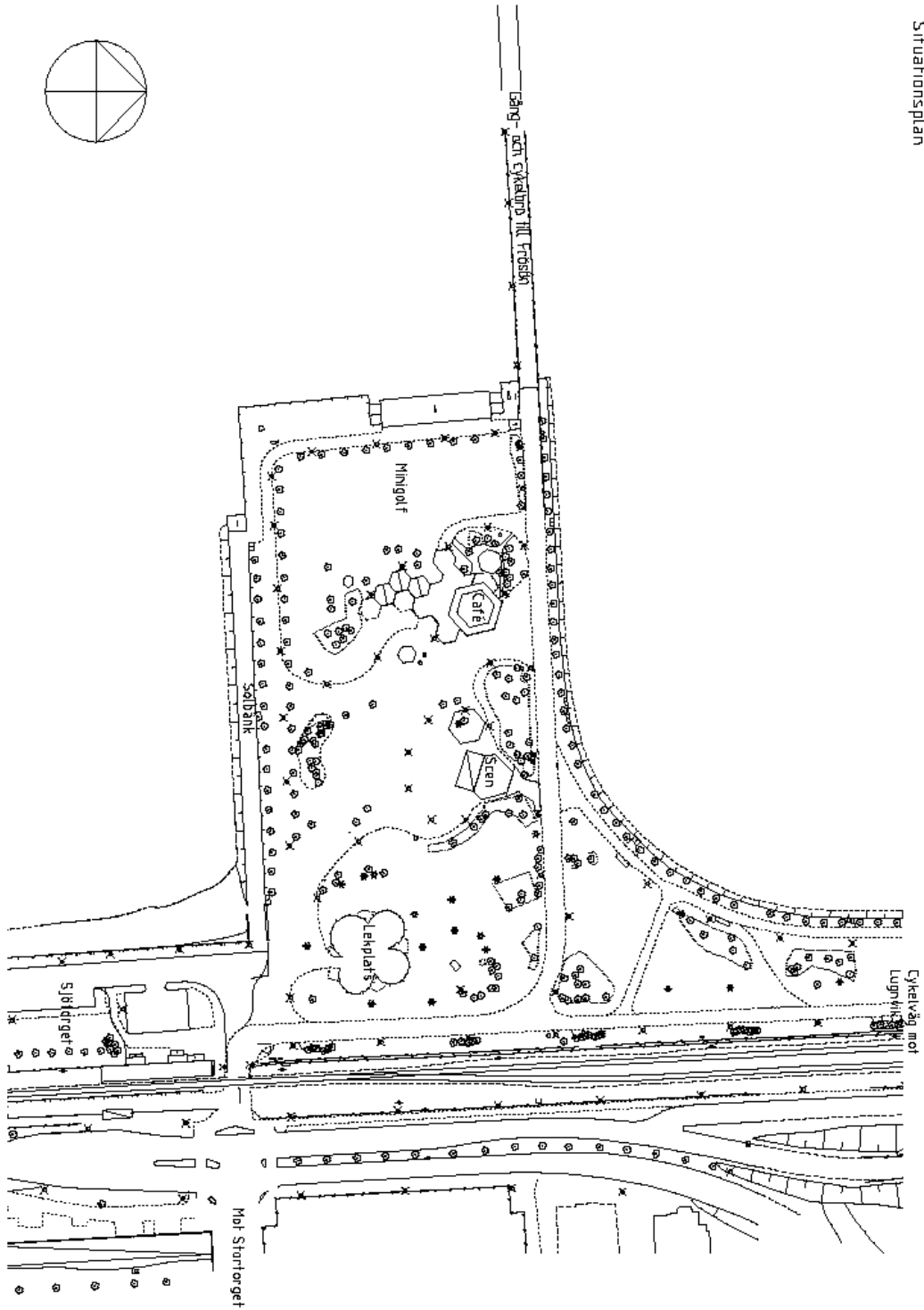
Utarbetat av

Nicole Lindsjö, Trafik & Park

Johanna Eriksson, Bygg & Projektering

Historiska fakta: Kerstin Söderlind

Bilaga 1
Situationsplan

Skala 1:1000

BILAGA 2

Badhusparkens café

Badhusparkens lekplats

De formklippta popplarna vid solterrassen som leder fram till statyn Far och son.

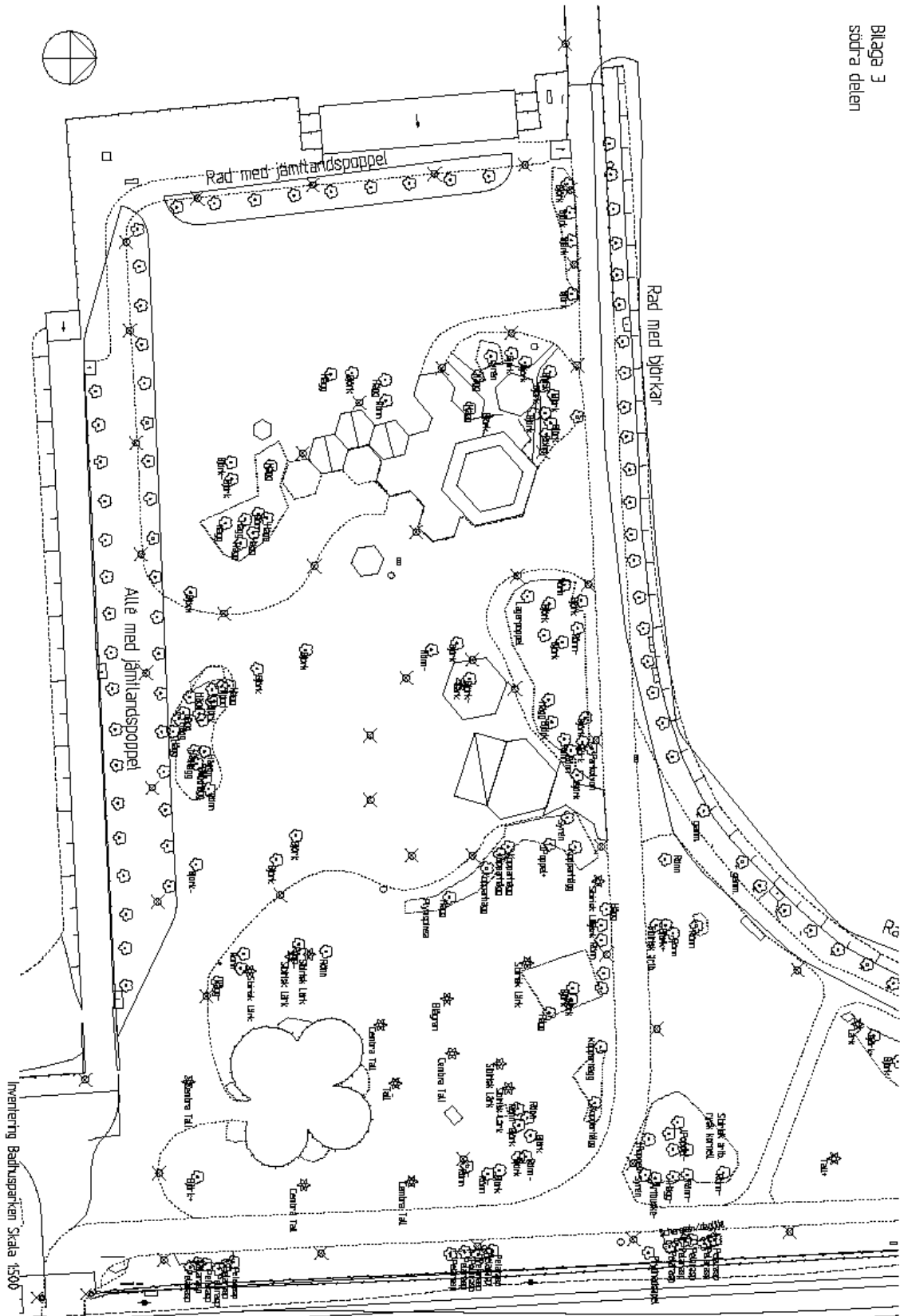
Poppelallén vintertid

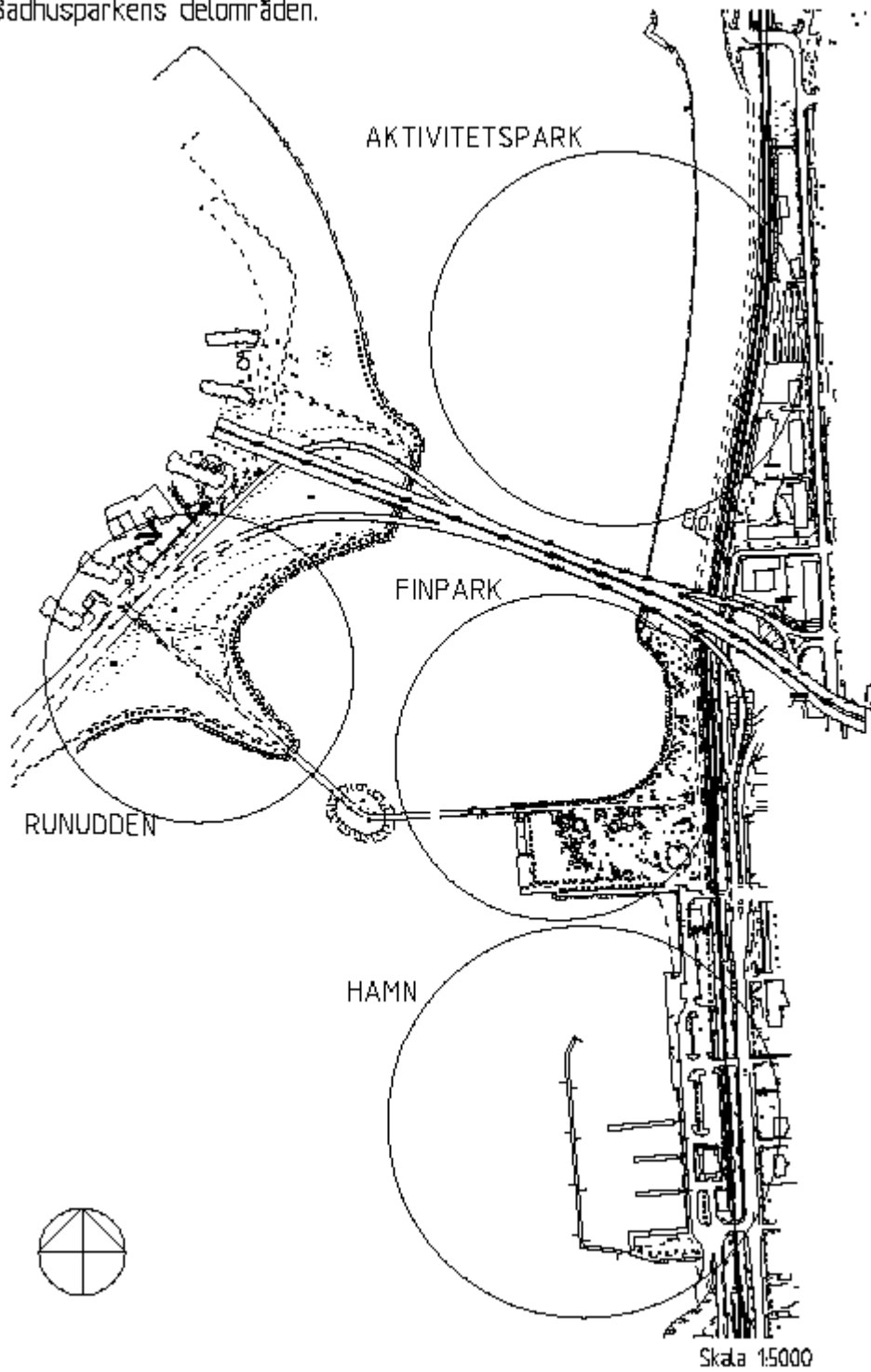
Grillplatsen med scenen i bakgrunden

Entrén till Badhusparken via Sjötorget.

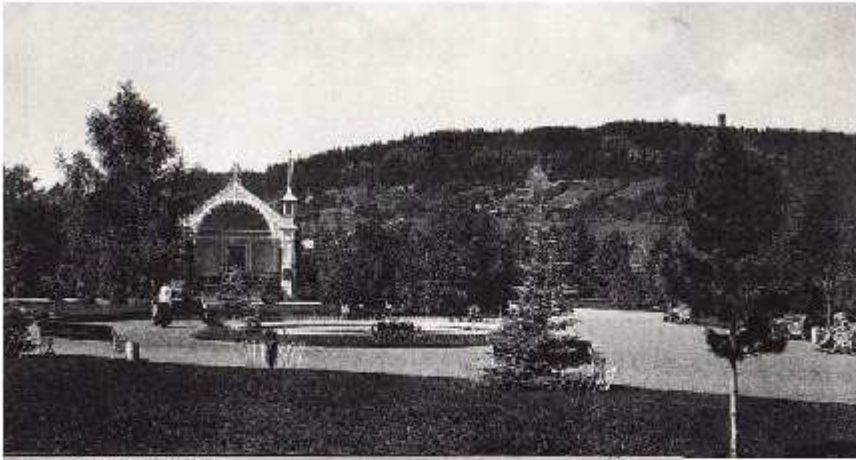
Bilaga 4
Badhusparkens delområden.

Bilaga 5

Bachmatten, Oberenzl

Ogensård, Birkewägen mot Slöden

1908, Albin K. Jönsson

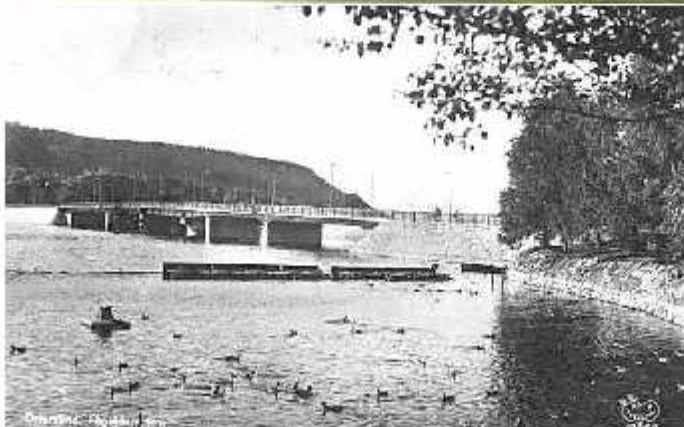
1908

1910

1923

1940

1954

1972